

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію Ставицького Олега Миколайовича

**«ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОГО
ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.07 – теорія та методика виховання**

Початок ХХІ століття відзначається наростанням збройних конфліктів, терористичних актів та загроз у світовому масштабі. На сьогодні ніхто на планеті не може почувати себе у безпеці. Особливо це стосується громадян України, які за останні два роки чітко зрозуміли, що питання державності, добробуту на пряму залежать від обороноздатності країни. Відчуття ж безпеки українців значною мірою залежить від віри в свої збройні сили. На сьогодні ми маємо безлічі прикладів самопожертви, самовідданого служіння своєму народові, свідомого виконання свого громадянського та професійного обов'язку, які демонструють військові, правоохоронці, прикордонники, волонтери, добровольці. Проте існують і протилежні приклади. Саме тому, однією із важливих суспільних потреб є підготовка не просто офіцера, військовослужбовця, який має знання, вміння та навички військової справи, а в першу чергу виховання відданого патріота, у якого сформоване ціннісне ставлення до людей, країни, праці, професії, рідної землі. Саме на вирішення такої актуальної проблеми спрямоване дисертаційне дослідження Олега Миколайовича Ставицького.

Своїм науковим доробком здобувач актуалізує принцип виховуючого навчання у вищому навчальному закладі та започатковує новий напрям – професійного виховання у вищих навчальних закладах. На наше переконання у ХХІ столітті вища освіта повинна перейти від абсолютизації знань, спрямованості на їх передачу, формування умінь та навичок до виховання гармонійно розвиненого фахівця, який у першу чергу буде готовий до

службову діяльність; адаптація до умов служби, формування образу професії прикордонника, самооцінка придатності до неї, урахування вимог конкретної діяльності офіцера підрозділу охорони кордону у різних сферах оперативно-службової діяльності, цілеспрямована психолого-педагогічна підготовка для формування образу професії і професіонала, виокремлення у штатному складі ВВНЗ відповідних фахівців, що займаються виховною діяльністю). Заслугове на увагу вперше обґрунтована педагогічна система професійного виховання майбутніх офіцерів-прикордонників, компонентами якої є: концептуальна частина (мета, зміст, принципи, функції), процесуальна частина (етапи професійного виховання, об'єкти-суб'єкти професійного виховання, зв'язки між компонентами), методичне забезпечення (напрями, форми, методи професійного виховання, оцінка та корекція результатів); визначено напрями методичного забезпечення як практичної складової педагогічної системи професійного виховання майбутніх офіцерів-прикордонників (розвиток професійної і громадянської самосвідомості майбутніх офіцерів-прикордонників; виховання інтересу до професії і поваги до її представників; формування дисциплінованості та відповідального ставлення до справи, розвиток організаторських і лідерських якостей курсантів, надання допомоги в самопізнанні й вирішенні проблем соціально-професійного розвитку; підвищення культурного рівня курсантів).

Дисертаційна робота відзначається не тільки теоретичним значенням одержаних результатів, але й практичним. Зокрема, здобувачем запропоновано педагогічну систему професійного виховання майбутніх офіцерів-прикордонників, яку можна застосувати для модернізації структури, функцій, змісту та форм підготовки у вітчизняних ВНЗ правоохоронних органів спеціального призначення; при розробці та впровадженні комплексу методичних матеріалів для створення й забезпечення функціонування системи професійного виховання (керівному складу ВНЗ – для прийняття управлінських рішень, науково-педагогічному складу кафедр – для формування системи знань курсантів про майбутню

професійну діяльність і вимоги до фахівця, курсантам – для формування системи цінностей, свідомості, самосвідомості та професійно-важливих якостей), в системі занять для науково-педагогічного складу на різних рівнях: при організації постійного семінару «Кадровий менеджмент та корпоративна культура», менеджерського курсу підвищення кваліфікації керівного складу Державної прикордонної служби України (для керівного та науково-педагогічного складу ВНЗ). Результати дисертаційного дослідження впроваджено у практику роботи Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького (акт реалізації від 25.11.2014), Національного університету оборони України імені І. Черняхівського, м. Київ (акт реалізації від 28.07.2014), Національної академії Національної гвардії України, м. Харків (акт реалізації від 15.09.2014), Військової академії, м. Одеса (акт реалізації від 20.12.2014), Науково-дослідного інституту Державної прикордонної служби України (акт реалізації від 15.07.2014).

Дисертаційне дослідження виконане на високому методологічному рівні, містить нові оригінальні наукові положення та висновки, що мають значну теоретичну і практичну цінність. У цілому вони вирішують важливу наукову проблему розробки теоретичних і методичних засад професійного виховання майбутніх офіцерів-прикордонників.

Вважаємо за необхідне звернути увагу на висновки й твердження, що викликають сумніви й можуть слугувати підґрунтям для дискусії, зокрема:

1) у вступі при обґрунтуванні концепції дослідження варто було б до методологічного концепту віднести аксіологічний та компетентнісний підходи, оскільки на їх основі здійснено дослідження і вони висвітлені у змісті дисертації;

2) робота, на нашу думку, була б досконалішою, якщо переструктурувати окремі параграфи дисертації, зокрема: у першому розділі перші два параграфи об'єднати в один; параграф 2.4. «Технології і методи професійного виховання...» перенести із розділу II «Теоретичні основи

професійного виховання» у розділ III «Методичні засади професійного виховання майбутніх офіцерів-прикордонників» або ж у розділ IV «Педагогічна система професійного виховання ...»; зміст розділу III не розкриває методичних засад професійного виховання, а присвячений обґрунтуванню компонентів професіограми офіцера-прикордонника, їх діагностиці та характеристиці курсантами різних курсів, тому доцільно було б по-іншому сформулювати назву розділу III, наприклад «Моделювання структури професійно-важливих якостей майбутніх офіцерів-прикордонників», у даний розділ перенести параграф 2.3 «Модель професії ...»;

3) модель офіцера-прикордонника (с. 100) включає 4 підструктури особистості, зокрема професійну спрямованість; професійну компетентність; професійно важливі якості; професійно значущі психофізіологічні властивості. Проте, відповідно до Національної рамки кваліфікацій та Закону України «Про вищу освіту» (2014) компетентність передбачає здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості, тобто професійна компетентність включає професійно-важливі якості, таким чином підструктура професійно-важливі якості повинна бути складовою підструктури професійна компетентність. На нашу думку в основі даної моделі раціональнішою була б структура особистості К. Платонова, що включає такі підструктури як спрямованості (потреби, мотиви, цінності, ставлення, якості), досвіду (знання, уміння, навички, звички), біологічну (темперамент, статеві, вікові особливості), форм відображення (індивідуальні особливості окремих психічних процесів чи психічних функцій);

4) модель офіцера-прикордонника містить дуже багато якостей, у блоці професійно-важливих їх 13, проте не згадано таких базових якостей для офіцера-прикордонника як патріотизм, порядність, толерантність, відповідальність (професійна, громадянська, соціальна);

5) на рисунку «Педагогічна система професійного виховання ...» майбутній офіцер-прикордонник визначений як об'єкт та суб'єкт виховної роботи, проте його суб'єктність видається декларативною, оскільки у схемі не вказано шляхів її реалізації, не зазначено форм і змісту самовиховання.

Зазначені зауваження можна розглядати у полемічно-дискусійному плані, вони не знижують загальної цінності наукової роботи.

Дисертаційна робота Ставицького Олега Миколайовича є завершеним, самостійним дослідженням, що відзначається науковою новизною, має теоретичне і практичне значення. У процесі роботи над дослідженням автором запропоновано нові шляхи вирішення актуальної проблеми професійного виховання майбутніх прикордонників. Дисертаційна робота «Теоретичні та методичні засади професійного виховання майбутніх офіцерів-прикордонників» заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», а її автор Ставицький Олег Миколайович – заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія та методика виховання.

Офіційний опонент:

доцент кафедри соціальної педагогіки

та інформаційних технологій в освіті

Національного університету біоресурсів

і природокористування України

доктор педагогічних наук, доцент

І. В. Сопівник

